

ANA
ATANASKOVIĆ
ZMAJEVA
v
ŽENA

ROMANSIRANA BIOGRAFIJA JELENE GATILUZIO,
SUPRUGE DESPOTA STEFANA LAZAREVIĆA

■ Laguna ■

Copyright © 2024, Ana Atanasković
Copyright © ovog izdanja 2024, LAGUNA

Mom sinu koji se nikada neće roditi

Posebna, rečima neopisiva, zahvalnost čoveku koji mi je, nesvesno, dao ideju za istraživanje despota Stefana Lazarevića i koji je više nego zaslužan što sam obišla mnoga mesta, ali najviše što sam osetila ljubav, podršku i pomoć.

Sadržaj

Žuta	11
Crvena	111
Plava	243
Purpurna	301
Reč autorke	311
Reference	313
<i>O autorki</i>	317

ŽUTA

1.

Tajnu je najteže sačuvati. Ljudska slabost je urođeni usud a tajne njen najveći kamen spoticanja. Nisam htela da budem kao oni koji ne znaju da ih čuvaju. Tajne su kao hodnik, u njemu čovek ne diše, zadržava uzburkani dah, naslanja se na zid. Kada je bešuman i gluv, povezuje ljude iako nema vrata i prozora. Glas koji se kroz njega prospe trebalo bi da u njemu i ostane.

Ja nisam čula glas. Niko mi ništa nije sam, u mucu, otkrio. Videla sam tuđe tajne slučajno.

Bio je prvi januar. Sve ulice i ulazna vrata Mitilene bile su ukrašene vencima od cveća. Moji sugrađani su se razmiledi po gradu, slavile su se januarske kalende, dan kada su se davali i primali pokloni, običaj koji su u prohujalim vekovima upražnjavali stari Rimljani i koji je tvrdoglavo opstao iako je carstvo u Konstantinopolju bilo izričito protiv.

Carevi su suzbijali svaki vid paganskog uživanja, ali mi na ostrvu Lezbosu bili smo svojevoljni. Posebno ja. Bili smo deo Carstva ali smo počesto išli svojim, izdvojenim putem. Bili smo pod ingerencijom Carstva ali ipak smo bili daleko kao

neki drugi, šareni svet koji je u svakoj prilici svoje šarenilo isticao na videlo.

Ljudi su pevali i dovikivali se. Pevalo se starim bogovima. Mnogi su hodali krivudavo, zagrejani od gutljaja drenovog i jabukovog vina, nestrpljivi gosti su lupali domaćinima na vrata a ovi su ih ozareno otvarali. Ljudska priroda je večno žudna veselja. Mi smo znali da ga porinemo. Jeli smo pečenu jagnjetinu i lukumades* sa medom i susamom uz suve smokve. Bila je to hrana koja se služila i na Olimpijskim igrama, kada su Spartanci na takmičenja zvali Mitilence, koji su se bunili protiv Atine. Na ulicama su Romi izvodili predstave sa psima, majmunima i zmijama. Kod nas na Lezbosu rado su primana i lutkarska pozorišta, u Carstvu često zabranjivana jer su kritikovala i ismevala crkvu. Igralo se i pevalo uz zvuke kavala i laute, maskiralo se u rogate životinje, čak i u satire.

Krenula sam iz dvorca na tvrđavi sa sestrom Katerinom i braćom Jakopom, Dorinom i Palamedom, ali sam ubrzo iskoristila metež na glavnom trgu u koji smo upali i samo im mahnula da ću ih stići kasnije.

„U redu, samo nas čekaj kod prilaza tvrđavi da se vratimo zajedno kući“, viknuo je Dorino. Osećao je odgovornost kao najstariji brat.

U sveopšte otključanoj neobuzdanosti htela sam da u tkivu grada tražim nova uzbuđenja sama. Na Lezbosu ni u januaru nije hladno a od gužve mi je čak bilo i vruće, te sam skinula ogrtač i ostala u tunici opšivenoj biserima. Biseri su, kažu meštani, kapali sa Afroditinog tela kada se rodila iz morske pene. Oduvek sam slušala legende koje su pričali stariji stanovnici ostrva. Njihove priče su značajne kao i one iz knjiga.

* Pržene kuglice od testa, krofnice.

Prošla sam pored dva viteza sa Rodosa* koji su ozbiljnih lica, bez euforije i obazrivo gledali oko sebe. Prepoznala sam ih po crnim plaštevima i belim krstovima sa osam šiljatih vrhova na grudima. Crna je boja smrti, nepostojanja i potiranja. Nema crnog cveta u prirodi. Ali oni su je cenili.

Pogledom su me opominjali. Nisu razumeli da želim da otvorim vrata svih tajni sveta. Da li su ih oni sve znali? Pričalo se da poznaju alhemiju, da umeju da razgovaraju sa ljudima koji su daleko i da su sve to naučili u zemljama istočno od Carstva. Možda su znali ali jedno je bilo sigurno – vitezovi svih redova bili su dostojni naslednici aristokratskih ratnika drevne Grčke.

U sledećem trenutku mi je privukla pažnju sasvim drugačija scena – tri osobe su istovremeno oblačile ogrtače i stavljale kapuljače na glave. Maskirale su se u svešteničke odore. Bile su niskog stasa. Kada su se zakikotale, potvrdila sam utisak da su žene.

Povukao me je nagon da krenem za njima. Stegla sam ogrtač i laganu četvrtastu svilenu torbicu isprane terakota boje, sa izvezenim žutim detelinama sa četiri lista i sa ukrasnim končićima na čijim su krajevima bile kuglice nalik suvim borovnicama, i potrčala. Deteline sa četiri lista simbolizuju sreću a kada su žute, uočljivije su. Da li je sreća pojava sa ovog sveta, je li uhvatljiva, da li uopšte postoji, pošto niko ne zna sa sigurnošću da kaže šta je ni kada je doživi? Čoveku se čini da je nesrećan, a onda shvati da je bio srećan, ili mu se čini da je srećan pa ga udari bič posred lica i napravi krvavu brazdu. U trenutku koji me je mahnito gonio da krenem za te tri prilike, bila sam bez misli i bez straha. Ispunila sam prvi uslov za sreću.

* Godine 1530. vitezovi sa Rodosa su za sedište izabrali Maltu i postali malteški vitezovi.

Kikotave žene su se spuštale niz stepenice koje su vodile ka kapiji suprotno od prilaza tvrđavi. Na ulicama je bilo manje straže nego uobičajeno, kao da su i oni slavili zabranjeni praznik.

Kada su moje tri neznanke-vodilje zastale pored Crkve Svetog Teraponta, sakrila sam se iza jednog stuba da me ne vide. Jedna od njih je ispod odore izvadila ključ a druge dve su je pohvalno pogledale. Ušle su unutra i zaključale se. Skrenula sam sa desne strane kuće tražeći prozor. Provirila sam kroz njega. Tri žene ga nisu zamandalile, mislile su da je dovoljno što su se zaključale jer su se uzdale u suton koji je stizao kao saveznik. No, još sam nazirala sve.

Prvo su skinule ogrtače pa onda sveštениčke odežde u koje su se maskirale. Ispod njih su sve tri bile u laganim žutim haljinama nalik na antičke, koje su otkrivale više kože, naročito na leđima, gde je tkanina bila samo uvezana u čvor. Takvo odevanje je bilo nedopustivo, čak i na mom slobodnom Lezbosu. Carstvo se brinulo da svaki njegov kutak bude prepodoban, smeran i hrišćanski. Nije to uspevalo ni u ovom središtu, Konstantinopolju. Stege stežu donekle, ali je ljudska težnja ka slobodi neminovna.

Na ostrvu smo se odevali malo drugačije nego što se odevaju u glavnom gradu, naročito mi Italijani. Naše tunike su bile provučene kroz otvore napravljene na rukavima a košulje su bile bez kragi na prednjem delu vrata. Međutim, onakve haljine nisam nikada videla. Svaka je imala drugačiju žutu nijansu. Jedna je bila limunkasta, jedna boje oka kamilice a jedna oker. Boje nisu bile intenzivne već razvodnjene, tilaste i meke, spravljene verovatno od močvarne mirte, gušće steze i žutilovke. Ili od cvetova šafrana. Možda su mi delovale nežnije zbog samog tkanja koje je podsećalo na nešto dravno, plimsko i peščano. Majka je govorila da je žuta

boja mladosti i da pristaje Katerini i meni a ne njoj. Nije mi bilo jasno zašto je mislila tako kada su u starom Rimu udate žene iz visokog društva najčešće nosile žutu boju, dok mi jednom, posle mog navaljivanja, nije objasnila da se sada u Veneciji kurtizane prepoznaju po žutim maramama.

Dah devojaka je pomerao tkanje, toliko je bilo tanko a onda ih je razbojavao i činio prozirnijim. Lica su im bila puna požude. Izgarale su. Gledale su jedna drugu netremice, a onda je svaka od njih odmrsla čvor na leđima, haljine su pale na pod i sve su ostale sasvim nage.

Grlo mi se stezalo i vlažilo u istom trenutku i postajalo mi je sve više vruće. Bila sam kradljivica njihove intime, ali morala sam, takav prizor nisam nikada videla. Kod nas je u palati život bio veseo, bučan, gurmanski, ali daleko od raskalašnog. Carstvo je carstvo a moj otac je bio njegov namesnik. Gospodar ostrva.

Svaka od njih je levom rukom dodirnula desnu dojku devojke pored sebe. Laganim pokretima su ih mazile, praveći sitne, kružne pokrete vrhovima prstiju oko bradavica. Ta sasvim nova slika kao da je vadila iz mene skrivene niti i sekla ih, naročito one za koje nisam ni znala da su zašile nešto nepoznato. Osećala sam njihovu slobodu koja nije bila drska, već nenametljiva, ali spremna da reži ako bi bilo potrebno. Ne bi popustila pred strahom da ih je neko zatekao i osudio.

Šta bi reklo jezgro Carstva kada bi me videlo šta posmatram i kako me scena vuče za sobom, dok mi je glava prazna a srce žareće kao tri zgužvane haljine na podu? Znala sam šta bi rekao okoliš ali sam odbacila tu misao. Dodirnula sam svoje grudi i osetila priyatnost. Nisam imala želju da im se pridružim, ali sam osetila ugodnost kao nikada pre. Osetila sam potrebu, vrelost, koja mi je pržila kožu kao grčko sunce u julu, kada ostrvom zavladaju njegovi najsjajniji mlazevi.

Poželela sam da neko dotakne moje nage grudi. Neko koga još ne znam, neki čovek preobražen ratom, snažan i mišićav, koji bi došao sa žutom perjanicom na šlemu kao iz vremena davnih grčkih dana, kada je Ahilu, besnom zbog gubitka Briseide, Agamemnon ponudio sedam devojaka sa Lezbosa kao utehu. Želela sam da budem nekome ponuđena, da me uzme, dodirne. Nikada do tada to nisam osetila. Zamislila sam heroja koji je na svojoj koži osetio opasno preplitanje života i smrti.

Carstvo kaže da ni Ahil ni bogovi u koje je on verovao nisu postojali i da postoji samo Hristos. Za mene je uvek postojalo sve, radovala sam se svakoj mogućoj jarkožutoj novootkrivenoj žeđi, a misao o moćnom muškom dlanu koji uzima moju dojku i nežno je dodiruje posebno me je uzбудila. Želje su žute. Jave se odjednom, kao proleće, kao snop svetlosti između oblaka i prže telo – ramena, stomak i vlasi.

Činilo mi se da je zanos u kome sam jasno osetila da sam deo celog sveta, poznatog i nepoznatog, trajao beskrajno, a u stvari je bio tren. Tada sam saznala kako se osećala Efrosina, boginja radosti i razdraganosti, i o čemu je pisala Sapfo, deseta muza, kako ju je Platon nazvao, najčuvenija stanovnica Lezbosa, čije je pesme na pergamentu, prepisane sa iskidanih pa spojenih papirusa, u našu palatu davno doneo moj deda stric Nikolo, gospodar grada Enosa,* rekavši: „Ne mrze svi Sapfo i njene pesme nisu nestale, spasao sam ih zbog Lezbosa“, a ja ih posle tajno čitala i često im se vraćala.

Očaravali su me strastvenost i iskrenost pesnikinje, pevala sam njene pesme svirajući harfu. Osećala sam, u samoći, damare njenih stihova. I dalje je živela na Lezbosu, u meni, iako odavno mrtva, zato što je opisivala poljupce vrele kao

* U antičko doba Ainos, danas Enez u Turskoj.

sunce i pune plahe moći. Sunce pamti one koji njegove zrake pletu u kosu.

Nisam bila lišena radosti. Sav moj dotadašnji život je bio lahoran, pun sunčanih celivanja. Jurila sam svuda da osetim raskalašnost, ludu silinu, ogoljenost, trenutak u kome me nema, a u stvari me ima najviše, u kome kao da sam izvan tela, ali ga i dalje osećam kako peče, bridi, drhti, traži. Do tog trenutka nisam osetila sve to zajedno, ali tada su Sapfini stihovi postali stvarno živi. Razumela sam je sasvim kada se obraća Erosu, slatko-gorkom, gamižućem stvorenju zbog koga ljudima klecaju kolena, i kaže: „Prliš me.“ Bila sam najbliže toj simbiozi. Razmišljala sam šta bi mi Afrodita rekla. Pružila bi mi ruku! Baš kao što je jedna od devojaka, pre nego što će sve tri leći na pod, na haljine, videvši me, ispružila ruku i pozvala me da im se pridružim na pijedestalu uživanja. Sve što je ikada plamtelo u meni spojilo se i raspirivalo moje preobražene *passiones*.*

Trgla sam se. To je bilo previše. Morala sam kući. Nisam smela. Možda nisam želela? Smeti znači želeći a želeći smeti. Želela sam da me muškarac nađe i da sa njim legnem naga na pod. Bilo je kasno da idem do Zapadne kapije, na kojoj je bio amblem moje porodice Gatiluzio, jer su Katerina, Jakopo i Dorino već verovatno krenuli kući. Žurila sam gradom a žeravica koja me bila obuzela čilela je iz mene u mraku, sa svakim korakom vatra je sve više tinjala, ali je ostajala slatkoća u ustima, još lepša od meke slasti lukumades kuglice koju sam usput pojela.

„Život je lep!“, viknula sam moru, Amfitriti, pre nego što sam ušla u našu palatu na tvrđavi. Bila je na najvišoj tački brda, u zamku koji je sagradio moj deda po ocu Frančesko I Gatiluzio. On se najviše posvetio Gornjem zamku,

* Množina latinske reči *passio*, u značenju snažan osećaj uzbuđenosti.

gde je sagradio četvrtastu kamenu kulu, nazvao je Kraljičina i ukrašio je crveno-belim grbovima naše porodice, kao i carske, vladarske, Paleolog. Na tom mestu je davno bila zgrada gde se svake godine u kasno leto održavala Tesmoporiya, festival iz drevne Grčke, posvećen boginji Demetri i njenoj ćerki Persefoni.

Otac i majka su bili u trpezariji, ali grdnja što sam došla kući sama je izostala. Frančesko II Gatiluzio, gospodar ostrva Lezbosa, moj otac, bio je ipak potomak pirata iz Đenove. Đenovljanski pustolovni duh nam je bio u krvi, nije uspela da ga ublaži ni blaga krv majčine familije Doriya.

Nisam mogla da zaspim. Šum talasa me nije uspavljivao kao obično. U glavi su mi se vrtele misli. *Afrodita je lukava, kao što i Sapfo kaže dok je moli da joj ne slama duh žudnjom i dok opisuje da vidi kako nekog „njena haljina čara“...*

Osećala sam celim telom iskrene iskre iz pesama koje je pisala Sapfo, žena koja se nije štedela. Kao da mi je iz pesama govorila da moram da ispunim svoje žeženo hodočašće.

Pitala sam se ko će biti taj ko će staviti prste na moje grudi, znajući istovremeno da je detinjstvo zauvek prošlo. Posle noći isprekidanog sna stigla je moja i Sapfina „zora u zlatnim sandalama“. Pukla je nad morem a ja sam je obavestila da se nova Helena Gatiluzio rodila pre nje, gospodarice videla.

2.

Jutra su najveći prijatelji ljudi jer im daju još jednu šansu da nastave život, da uživaju, urade nešto korisno. Šta god žele. Ili su nam veći prijatelji noći, kada se otključavaju magija i skrivenosti?

Ustala sam sa tom dilemom gledajući u pučinu sa prozora na istočnoj strani moje odaje. More je, obasjano sunčevinom, bilo bledožuto, sivkasto i srebrno. Ljeskalo se konstantno, valjalo se i mreškalo bez obzira na boju koju bi preuzelo. Boja nije važna toj ogromnoj vodi. Kad se obuhvati spojenim dlanovima, prozirna je.

Žuta je tog jutra bila jača od plavetnila neba i mora. Ili sam ja tako želela, sećajući se noćasnje pustolovine. Zbacila sam kosu i dodirnula svoje grudi preko noćne košulje. Zatorila sam oči a topla žuta boja je pulsirala na mom pupku.

Lezbos je preplavljen žutom zato što zna da ona budi snove koje ljudi dugo čekaju, unosi vedrinu i poručuje ljudima da se ne boje, da je život pun iznenađenja. Bilo je na ostrvu tušta i tma maslačaka. Oni znače povratak života, ponovno rađanje i bude snagu i obilje. U Grčkoj se bela boja sunca

najveličanstvenije pretvara u žutu. Unikatna, imanentna, sveobuhvatna i sveprisutna bela boja, čiji je vladar Zevs pod grčkim nebom, najlepše se pretvara u meku žutu, koja greje telo. Zlatne leblebije rastu na obalama, pije se vino od žućkastog grožđa athiri, bašte su pune limunova, čije kisele i blagodatne mirisne note razbuđuju čula. Cvetovi maslina su kremkastožućkasti a sićušne cvasti smilja zlatnožute. Drevni Grci su cvetove smilja, ta mala sunca, prinosili kao žrtvu bogovima.

Najsočniju žutu boju je imala primorska makovica, žuti rogati mak, koji od juna do septembra cveta samo pored plaža, na liticama i na peščanim dinama. On je otrovan, ali zadivljujuće čaroban. Latice su mu u isto vreme prozirne i jedre. Kada mu se stabljika slomi, iz nje poteče mlečni sok. Žuta je na mom sladostrasnom ostrvu bila kao nektar, tajna tečnost biljaka što privlači pčele. Izvor zanosa.

Sanjarenje mi je prekinuo reski poziv sluškinje: „Doručak!“, te sam brzo obukla tuniku i sišla u trpezariju. U našoj palati, okruženoj vrtovima koji su čekali da prođe zima pa da se okite grmovima ruža i vinovom lozom, zidovi su bili puni fresaka a podovi mozaika sa kockicama od sedefa, glazirane keramike i glatkog kamena. Na policama su se caklile srebrne i staklene posude. Podsećale su posetioca i nas, doseljenike koji smo prihvatili običaje domaćina, da na ostrvu i dalje postoji duh arhonta.* Pirati i arhonti, bio je to za obe strane željeni i neraskidivi savez. Jedan od lokalnih grčkih moćnika napisao je komentar na delo Dionisija Halikarnašanina** i posvetio ga Palamedu kao najmlađem iz naše porodice, u nadi da će savez grčkih i đenovljanskih podviga biti dugotrajan.

* Drevna aristokratija.

** Istoričar iz antičke Grčke i učitelj retorike u Rimu.

Porodica je već bila na okupu. Jedino moja sestra Irina nije bila sa nama. Živela je u Herakleji kao supruga Jovana VII Paleologa, bratanca sadašnjeg cara i regenta bivšeg, svog oca Andronika IV. Đenovljani su mu davno, kada je imao tri godine, pomogli da postane savladar, ali ga je sadašnji car prevratom svrgao sa trona. Porodica Gatiluzio je dobila Lezbos tako što je iz Đenove, pre četrdeset i pet godina, pomogla Jovanovom dedi Jovanu V da povrati tron.* Bila sam zahvalna na takvom razvoju događaja i đenovljanskim potezima, bez njih ne bih nikada iskusila ostrvo puno izražajnih boja.

Za trepezom je bilo bučno, kao i obično. Tako je u Grčkoj, puna je veselja i gromkosti, a mi smo sa romejskim naravima izmešali italijanski veseli temperament, šale i visoke tonove.

„Mama mia!“, upravo me je u tom maniru pozdravio otac kada sam sela za sto. „Helena se naspavala!“

Svi su se nasmejali. Niko me ništa nije pitao o prošloj noći. Ne bi bili baš tako ravnodušni ni blagonakloni da su znali čemu sam svesno prisustvovala.

Kada sam na stolu videla fritule od komadića kivanog griza i kozjeg mleka, sa medom od majčine dušice, začinjene crnim biberom, shvatila sam koliko sam gladna. Meda nikada nije bilo dosta a odmah sam posegla i za marmeladom od limuna, kompotom od dunja, maslinama i usoljenim sardinama. Otac je nazdravio uzom. Kod nas je bio najbolji, naročito u selu Plomari, na južnim obalama ostrva, jer je tamo anis izvanredan.

Telo anisa je žućkasto zelenkasto a cvetovi beli ili žuti, mislila sam dok sam dizala čašu, ali nisam otpila nijedan

* Andronik IV i njegov sin Jovan VII naizmenično su dizali ustanke protiv Jovana V, ali nisu bili dugo uspešni, Jovan V i Manojlo su svaki put povratili tron.

gutljaj. Već sam bila opijena, nije mi bila potrebna slatka žestina. Kada bih je popila, možda bih bila u iskušenju da za stolom pred svima ispričam šta sam videla. Ali ja sam znala da čuvam tajnu.

„Sutra na Lezbos stiže vitez Žan le Menger II Busiko“, rekao je otac zadovoljno. „Dočekaćemo ga sa svim počastima“.

„*Chi?*“, * pitao je Jakopo. „Onaj čuveni Busiko koji je već bio ovde?“

„Da, on“, odgovori otac.

„Ko je Busiko?“, bila je radoznala Katerina.

„Najveći vitez ikada viđen!“, uzviknuo je otac šeretski pogledavši svoju majku. „Posle mene, naravno!“

Majka je spojila svoju šaku sa njegovom i nasmejala se.

„Pričaj nam!“, bio je radoznao Palamed. Otac je voleo da nam prenosi ratne i političke događaje te je odmah pristao:

„Dolazi na čelu francuske armije u pomoć caru“, kao da je isprva izbegao da ga opiše, ali je zauzvrat rekao mnogo važniji podatak. „On je sada maršal Francuske. To me ne čudi, on je nezaustavljiv, na turnirima juri prema protivniku i zadaje tako jake udarce na štitove da mu se koplje rasprsne u sitne komade. Njegova hrabrost, snaga i okretnost nadaleko su čuveni. Cela Evropa zna ko je, prvoklasni ratnik. Otac mu je ratovao sa Bertranom di Geklenom. Žan ga nije upamtio, imao je samo dve godine kada je ovaj umro. No, preneli su mu očeve reči da od svojih predaka nije dobio nasledstvo i da nije ništa stekao, ali da će mu biti dovoljno da zna da su mu deca časna i hrabra. Žan je to dobro upamtio. Kao dečak je bio paž kralja Šarla VI a ratničke podvige je započeo sa vojvodom od Burbona u Normandiji. Nastavio je borbama u Engleskoj, u opsadi tvrđava Mongijon i Liburn. Ratovao

* Ital.: Ko?

je i u Litvaniji, u Španiji i u Poljskoj. Nema mu ravnog kada je u pitanju džoust.“*

„Car ga je pozvao zbog...“, započeo je Dorino, nije rekao ime, ali svi smo znali da misli na otomanskog sultana Bajazita.

Bajazit je već pet godina opsedao Konstantinopolj. Započeo je postepenim zauzimanjem manjih okolnih gradova. Govorilo se da je to gnevan čovek sa krilima ptice grabljivice umesto usana. U bici kod Nikopolja je uništio evropsku krstašku vojsku. Vešto je izbegavao da ga Romeji do kraja razumeju, i njega i njegov narod, i pored mnogobrojnih carskih špijuna. Njegovi porivi su bili dublji od puke želje za osvajanjem hrišćanskih zemalja. Uživao je u ponižavajućem položaju ranjivog Carstva, koje nije bilo moćno kao pre, i likovao je nad svakim kamenom koji bi se oko Konstantinopolja okrunio.

„Da“, složio se otac. „Opet se spremaju oluje.“

„Da li je Busiko učestvovao u bici kod Nikopolja?“, pitala je majka.

„Kako da ne!“, ponosno uzviknu otac. „Bio je zarobljen, kao i mnogi Francuzi i Ugri. Otomanski pobednici su ga uzeli kao Bajazitovog taoca. Srećom, izbegao je pogubljenje. Za njega sam, između ostalih, platio onaj silni otkup.“

O Nikopolju se često pričalo iako se bitka desila pre tri godine. Bio je to krstaški pohod ogromnih razmera. Najmodernije flote su se skupile da hrišćanima obezbede podršku sa mora, najviše iz Venecije i sa Rodosa, a i porodica Gatiluzio je učestvovala. Otac je lično komandovao svojim delom flote u vodama Zlatnog roga protiv otomanskih trupa koje su bile napale Peru. Mitilena je bila centar za one koji su obilazili zarobljenike, a otac se pobrinuo da svi dobiju

* Staroeng.: Turnirski sistem borbe, juriš na konjima.

hranu i odeću. Kasnije je dao i novac Bajazitu za njihov otkup. Kada su oslobođeni, svi zarobljenici su doputovali u Mitilenu, gde ih je otac ugostio pre nego što su krenuli kući, dalje na zapad. Dorino i Jakopo su prisustvovali toj večeri, Katerina, Palamed i ja nismo jer smo bili premladi.

„Sećate li se šta mi je Busiko rekao kada su došli?“, pitao je otac i, ne sačekavši odgovor, nastavio: „Bajazit im je na odlasku ironično poručivao da se slobodno vrate i da se bore sa njegovim ratnicima. Evo, Busiko se sada vraća po nešto, siguran sam u to.“

Na pomen Bajazita svi smo se pogledali. To ime je ulivalo odbojnost koja je neprijatno mirisala, kao znoj. Pratila sam pomno razgovor i načuljila uši. Ta priča se odlično uklapala u snagu za kojom sam počela da čeznem od sinoć. Busiko je imao moć, njegova ruka je bila sposobna za sve. Kao najpoznatiji vitez, sigurno je posebnu pažnju i poštovanje obraćao prema damama. Odlike viteštva su borba, čast i služba ženi kao biću dostojnom poštovanja i ljubavi.

U službi je moć. Kad je neko na visini, podrazumeva se da služi, ne da bude nadmen, mislila sam. A takav čovek – jak, nepobediv, u najmanju ruku sudbini neuhvatljiv, uklapao se u moju sliku stvorenu u maglovitoj mašti prošle noći.

Jedva čekam da upoznam tog viteza čvrste ruke i gorostasnog života. Možda je on ono što tražim.

Znala sam da je put žene određen odlukama njene porodice, interesima i političkim prilikama. Znala sam da će, koliko god mi na Lezbosu bili udaljeni od stega Carstva i crkve, moja sudbina biti zlatnik u nečijem džepu od velura. Ali znala sam i da, ipak, svakoga nađe ono što traži, pa ma koliko da tuđe odluke imaju upliva u njegov život.

Živote, daj mi ono što mi je potrebno, ali i ono što želim, pomislila sam. *Prvenstvo neka ima ono što mi se dopada.*